

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.60>**М. О. Черниш**

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0000-6416-7617

СТАТЕВО-ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Кримінальні правопорушення проти довкілля порушують суспільні відносини у сфері захисту конституційного права громадян на безпечне середовище. Крім того, вони здійснюють негативний вплив на сферу охорони, раціонального використання, збереження та відновлення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, мінімізації та ліквідації негативного впливу людської діяльності на природу, захисту генетичного фонду живих організмів, ландшафтів, природних комплексів, унікальних територій і природних об'єктів, що мають історико-культурну цінність.

На сьогодні вітчизняні та міжнародні нормативні документи не містять єдиного, загальноновизнаного визначення права на здорове довкілля. Умовно, це право можна представити як сукупність об'єктивного та суб'єктивного компонентів. Об'єктивні складові включають чисте, безпечне для здоров'я людини повітря; безпечний і стабільний клімат; доступ до чистої безпечної для здоров'я людини питної води; здоровий та сталий вирощений продукт; нетоксичні середовища для проживання, праці, навчання та гри; здорове та багате біорізноманіття. Суб'єктивна складова цього права передбачає право на доступ до інформації, право на участь у прийнятті рішень та доступ до правосуддя, ефективні засоби правового захисту, включаючи безпечне здійснення цих прав без репресій і помсти.

Досліджено окремі складові кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти довкілля в Україні, а саме їх статеву та вікову характеристику. Встановлено, що в цілому аналізовані кримінальні правопорушення у всіх його проявах вчиняються переважно чоловіками: 98,6% проти 1,4%. Водночас, відмічається істотне зростання частки жінок серед засуджених за безгосподарське використання земель за останні чотири роки. Так, у 2020 р. вона склала 14,8% (4 особи), у 2021 р. – 13,6% (3 особи), у 2022 р. – 11,8% (2 особи) та у 2023 р. – 41,7% (5 осіб).

З'ясовано, що з 2018 р. існує тренд на загальне підвищення віку осіб, засуджених за вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля, що відповідає загальнонаціональному тренду на збільшення частки засуджених осіб віком понад 30 років щодо всієї сукупності засуджених. Такі показники пояснюються загальним старінням населення, виїздом великої кількості громадян молодого віку за кордон, зменшенням популярності кримінальних практик, що призводять до посягань на довкілля серед молоді тощо.

Ключові слова: кримінологічна характеристика особи, соціально-демографічна характеристика кримінального правопорушника, статеву характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти довкілля, вікову характеристику осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти довкілля.

Постановка проблеми. Характеристика особи кримінального правопорушника є одним із найважливіших елементів кримінологічної характеристики будь-якого виду злочинності. Для кримінології цей процес є важливим, оскільки

належні та ефективні засоби запобігання будь-якому виду злочинності неможливо розробити без урахування специфічних рис особи злочинця, що є властивими для окремих груп кримінальних правопорушників та відрізняють їх від інших

злочинців та законослухняних громадян [1, с. 44-45]. Вищенаведені тези стосуються також і осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти довкілля.

Кримінологічні дослідження особи кримінального правопорушника здійснювали багато вітчизняних вчених, серед яких можна назвати, зокрема: В.В. Голіну, Б.М. Головкина, І.М. Даньшина, О.О. Дудорова, В.І. Женунтія, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.М. Костенка, О.В. Лисодєда, В.О. Тулякова та інших.

Дослідження особи екологічного злочинця здійснювали такі, зокрема, вчені, як С.Б. Гавриш, Н.Г. Іванова, Т.В. Корнякова, О.В. Мельник, Г.С. Поліщук. Окремо особу злочинця, який вчиняє екологічні злочини досліджувала Ю.А. Турлова. Проте отримані вченою дані стосуються періоду до 2016 р. включно, а тому важливо відслідкувати ті типові риси особи злочинця, що могли змінитись на період, що минув з того часу. У першу чергу це стосується соціально-демографічних характеристик осіб, які вчиняють кримінально протиправні посягання на довкілля.

Соціально-демографічні ознаки включають в себе стать, вік, освіту, місце народження і проживання, громадянство та інші відомості демографічного характеру. Ці ознаки притаманні будь-якій особі і самі по собі не мають кримінологічного значення. Але у статистичній сукупності осіб, які вчинили злочини, соціально-демографічні ознаки дають важливу інформацію, без якої неможлива повна кримінологічна характеристика особи злочинців [2, с. 107].

Метою статті є дослідити окремі складові кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти довкілля, а саме їх статеву та вікову характеристику.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, стать осіб, які вчинили кримінальні правопорушення проти довкілля є першим показником, який доцільно проаналізувати.

Злочинність завжди була і залишається переважно чоловічим явищем. Це обумовлено сформованим в суспільстві статевим розподілом соціальних ролей і відповідно загальною підвищеною активністю чоловічого населення [2, с. 107]. Як влучно від-

значає О.М. Гаргат-Українчук, що поділ злочинців за статтю становить цінність для кримінологічних досліджень тим, що хоча злочинність жінок і пов'язана тісно із загальною злочинністю, однак вона має певні особливості, які визначаються соціально-біологічним і психологічним статусом жінки. Від злочинності чоловіків, яка домінує практично в усіх показниках загальної злочинності, жіноча злочинність відрізняється кількісними показниками, особливостями структури і характеру злочинів, роллю жінок у злочинах, вчинених разом із чоловіками, способами і знаряддями вчинення злочинів. Що стосується кількісних особливостей і відмінностей, то протягом століть жіноча злочинність завжди значно поступалась чоловічій. Співвідношення рівня злочинів, вчинених жінками, до рівня злочинів, вчинених чоловіками, дорівнює 1:7 [3, с. 189].

Наприклад, серед осіб, які вчинили насильницькі злочини, частка жінок нижче середньостатистичної, а серед осіб, які вчинили злочини в сфері торгівлі і обслуговування населення, частка жінок значно перевищує питому вагу чоловіків. Дані відхилення повністю пояснюються соціально-рольовими, фізичними і психологічними особливостями конкретної статі: жінки, як правило, слабші фізично, менш схильні до насильства, більшою мірою задіяні в сфері торгівлі і обслуговування населення, ніж чоловіки [2, с. 107].

Тому ми згодні з тезами А. Белікової, що своєрідність жіночої злочинності полягає у тому, що незважаючи на зміну соціального становища жінок, особливо в останнє десятиліття, кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, вчинених жінками, нижче такого ж показника серед чоловіків в 5-7 разів. Ця тенденція представляє особливий інтерес, з огляду на те, що кількість жінок у країні перевищує кількість чоловіків [4, с. 117].

Судова статистика за останні п'ять років не суперечить наведеним тезам. Так, у 2019 р. серед всіх засуджених осіб жінок було 12,2% , у 2020 р. – 12,3%, у 2021 р. – 11,4%, у 2022 р. – 10,8% та у 2023 р. – 11,5%. Наведені дані свідчать, що частка жінок залишається у співвідношенні до чоловіків як 1 до 7, коливаючись

у межах 10,8-12,3%. А загалом за період 2013 – 2023 рр. серед 866914 засуджених осіб було засуджено жінок 102759 осіб або 11,9%.

Проте частка жінок істотно різниться за вчинення кримінальних правопорушень різних категорій.

Наприклад, проаналізувавши дані судової статистики за період 2017—2021 рр. В.Г. Хашев з'ясував, що частка жінок істотно перевищила середній показник співвідношення з кількістю засуджених чоловіків серед засуджених за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України (58,8%). Тим часом як частка засуджених жінок є значно нижчою середнього рівня за вчинення кримінальних правопорушень: проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (1,7%); проти довілля (1,4%); проти безпеки руху та експлуатації транспорту (3,4%); у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (1,4%); проти встановленого порядку несення військової служби (0,8%) [5, с. 341]. Тобто за досліджуваний вечним період частка жінок за вчинення кримінальних правопорушень проти довілля є майже у десятеро нижчою від середньої частки.

А Т. В. Корнякова, також з'ясувала, що кримінально протиправні посягання на суспільні відносини у сфері охорони, використання та відновлення природних ресурсів є суто чоловічими «заняттями».

Питома вага осіб чоловічої статі у загальній кількості винних у вчиненні аналізованих злочинів становить 97,3%. Отже, лише 2,7% таких злочинів вчинено жінками [6, с. 236–237].

Ю.А. Турлова досліджувала період з 2009 по 2016 р. та з'ясувала, що кількість жінок, які вчинили екологічні злочини протягом зазначеного періоду, становила 216 серед виявлених осіб і 139 серед засуджених. За результатами розрахунків частка цих категорій у загальній структурі осіб, котрі вчинили екологічні злочини, становила відповідно 1,9% та 1,7%. Отже, отримані показники є дещо меншими порівняно з даними Т. В. Корнякової, що, Ю.А. Турлова пояснює різницею у періоді дослідження [7, с. 135].

За даними судової статистики, за період 2013–2023 рр. серед загалом засуджених 9528 осіб було всього лише 135 жінок, або 1,4%. Як бачимо, ця частка є ще нижчою та збігається з даними В.Г. Хашева. При чому, щорічно ця частка коливається у межах від 0,6 до 2%.

М.М. Чаплик причину такого співвідношення вбачає у тому, що «жіноча злочинність є розмитою, оскільки, по-перше, частину злочинів жінки скоюють у співучасті із чоловіками, по-друге, за чималим числом злочинів чоловіків стоять жінки: або у ролі підбурювачів, або посібників, яких, як правило, не викривають і не притягують до кримінальної відповідальності. Жінки відіграють ту роль, яка криміналь-

Таблиця 1

Показники щорічної частки засуджених жінок серед всіх осіб, засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених Розділом VIII Особливої частини КК України за період 2013–2023 рр.

Рік	Кількість засуджених осіб	З них засуджено жінок	Частка засуджених жінок
2013	1154	13	1,1%
2014	1028	17	1,7%
2015	910	12	1,3%
2016	694	9	1,3%
2017	832	7	0,8%
2018	816	16	2%
2019	507	3	0,6%
2020	768	13	1,7%
2021	878	13	1,5%
2022	900	16	1,8%
2023	1041	16	1,5%
Разом	9528	135	1,4%

ним законом не визнається злочинною: споживачі здобутого злочинним шляхом майна, провокатори розвитку певних потреб та інтересів, які задовольняються девіантним шляхом і т. ін.» [8, с. 115].

Тобто виявлене співвідношення чоловічої та жіночої злочинності дозволяє зробити висновок, що в цілому аналізовані кримінальні правопорушення у всіх його проявах вчиняються переважно чоловіками.

Якщо аналізувати статевий поділ засуджених кримінальних правопорушників у розрізі окремих статей Розділу VIII Особливої частини КК України, то тут спостерігається дещо інше співвідношення:

З аналізу наведених даних випливає, що за період 2013–2023 рр. жінки засуджувались лише за дев'ять складів кримінальних правопорушень проти довкілля. І лише у чотирьох різновидах посягань на довкілля частка жінок перевищує середню. Але два з цих діянь мають дуже низьку кількість засуджених осіб, а тому складно говорити про їх репрезентативність.

Що стосується безгосподарського використання земель, то за вчинення цього

діяння за останні чотири роки спостерігається істотне зростання частки засуджених жінок. Так, у 2020 р. вона склала 14,8% (4 особи), у 2021 р. – 13,6% (3 особи), у 2022 р. – 11,8% (2 особи) та у 2023 р. – 41,7% (5 осіб). При чому 5 жінок, засуджених у 2023 р. за ст. 254 КК України становлять 31,25% всіх жінок, засуджених за кримінальні правопорушення проти довкілля у цьому році.

Стосовно відповідальності за знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, то наявна тенденція до щорічного засудження однієї жінки так само протягом останніх чотирьох років, а також у 2018 р. При чому у 2022 р. та 2023 р. жінки складали щорічно чверть всіх засуджених за ст. 245 КК України.

Що стосується інших посягань на довкілля, то причини малої частки жінок, або взагалі їх відсутності, вбачаються переважно у складності способу вчинення значної кількості посягань на довкілля.

Наприклад, Ю.А. Турлова пояснює дуже низьку частку жінок серед осіб, які займаються браконьерством як характером

Таблиця 2

Показники частки засуджених жінок серед всіх осіб, засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених Розділом VIII Особливої частини КК України за період 2013 – 2023 рр.

Місце	Назва статті КК	Кількість засуджених осіб	З них засуджено жінок	Частка засуджених жінок
1.	ст. 251 «Порушення ветеринарних правил»	1	1	100%
2.	ст. 254 «Безгосподарське використання земель»	94	15	16%
3.	ст. 245 «Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу»	40	5	12,5%
4.	ст. 242 «Порушення правил охорони вод»	10	1	10%
5.	ст. 239 «Забруднення або псування земель»	56	1	1,8%
6.	ст. 246 «Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу»	3836	60	1,6%
7.	ст. 2401 «Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину»	217	3	1,4%
8.	ст. 240 «Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин»	1615	18	1,1%
9.	ст. 249 «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом»	3574	31	0,9%

злочинної діяльності, способом вчинення злочинів, так і психологічними ознаками [7, с. 111].

А О.В. Заїчко відзначає, що незаконну порубку лісу, як правило, здійснюють чоловіки (97,8 відсотка). Частка жінок складає 2,2 відсотка. У цілому вчена констатує, що порубка лісу – не жіноче заняття. Абсолютне переважання серед злочинців осіб чоловічої статі зумовлено характером робіт із заготівлі лісу, зокрема необхідністю володіння навичками зрубання дерев, достатньою фізичною силою, технічними пристроями для повалення та обробки дерев, завантаження і транспортування з місць рубок [9, с. 74]. Те ж саме можна сказати і стосовно кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним добуванням корисних копалин, у т.ч. бурштину.

Для створення кримінологічного портрету особи злочинця суттєве значення також має його вікова характеристика, оскільки вік: свідчить про особливості злочинної поведінки представників тих чи інших вікових категорій; дозволяє встановити найкриміногеннішу вікову групу серед злочинців того чи іншого виду; допомагає розкрити, зокрема, сутність ціннісних орієнтирів, потреб, цілей та планів злочинця [10, с.64].

Так, найбільшою кримінальною активністю відрізняються особи у віці 18–30 років. Питома вага осіб цієї вікової групи серед усіх осіб, які вчинили злочини, стабільно висока і становить понад 40% [2, с. 108].

Що стосується кримінальних правопорушень проти довкілля, то за даними О.М. Гуміна та О.Г. Колба віковий ценз засуджених за кримінальні правопорушення проти довкілля має такий вигляд: а) 11,5% віком від 18 до 24 років; б) 18,5% – від 25 до 29 років; в) 42,4% – від 29 до 50 років; г) 27,6% старші 50 років [11, с. 149].

За даними Ю.А. Турлової, за віковими показниками засуджені за екологічні злочини характеризуються таким чином: особи у віці 18–25 років – 18,8% (1567), 25–30 років – 17,6% (1469), 30–50 років – 48,9% (4072), 50–65 років – 12,9% (1070), 65 років і старше – 1,0% (80) [7, с. 137]. Наведені дані суттєво різняться з попере-

дніми у категорії осіб віком понад 50 років: 27,6% проти 13,9%, тобто майже у два рази.

А за даними інтерактивного довідника М. Карчевського [12] серед засуджених за кримінальні правопорушення проти довкілля особи віком 14-16 рр. становлять 0%, 16 -18 рр. – 0,6% (58 осіб), 18-25 рр. – 14,4% (1368 осіб), 25-30 рр. – 15% (1430 осіб), 30-50 рр. – 51% (4859 осіб), 50-65 рр. – 17,3% (1648 осіб) та 65 і більше – 1,7% (165 осіб).

Ю.А. Турлова зазначає, що переважання у структурі засуджених за екологічні злочини вікових категорій, що належать до найбільш соціально активних (18–50 років) – 85,4%, свідчить про соціальну зрілість осіб, котрі вчиняють посягання цієї категорії, та достатню сформованість їхніх потреб і способів їх задоволення [7, с. 137]. За даними довідника М. Карчевського [12] така часта складає 81%. Тобто можна відмітити деяке зменшення частки осіб віком 18-50 років.

Зменшилась і частка неповнолітніх осіб, які засуджені за кримінальні правопорушення проти довкілля. Якщо за даними Ю.А. Турлової за період 2009 – 2016 рр. вона становила 0,8% [7, с. 137], то за досліджуваний нами період вона знизилась до 0,6%.

Водночас, частка осіб віком понад 50 років складає 19%. При чому, слід відмітити, що з 2018 року частка осіб вікових категорій понад 50-65 рр. та понад 65 років має тенденцію до зростання. Так, у 2017 році вона становила 13,8% та 1,2%, у 2018 році – 18,5% та 1,8%, у 2019 році – 23% та 2,3%, у 2020 році – 21% та 1,9%, у 2021 році – 21% та 1,9%, у 2022 році – 21,3% та 3,3% та у 2023 році – 19,7% та 3%. Тобто частка осіб похилого віку за останні шість років збільшилась з 15% у період 2013 – 2017 рр. до приблизно до 23% у період 2018 – 2023 рр.

Наприклад, серед осіб засуджених за ст. 240 КК України «Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин» до 2018 р. частка осіб віком понад 65 років становила 0-0,8%, а у період з 2019 р. по 2023 р. вона поступово зросла з 2,4% до 8,6%.

А за даними М.Г. Максименцева, за період 2003–2017 рр. частка осіб віком

65 і більше років склала 0,1% [13, с. 15].

Що стосується безгосподарського використання земель (ст.254 КК України), то це кримінальне правопорушення взагалі характеризується тим, що за його вчинення переважно засуджують осіб віком понад 30 років: у 2017 р. – 50%, у 2018 р. – 100%, у 2019 р. – 100%, у 2020 р. – 77,7%, у 2021 р. – 77,3%, у 2022 р. – 88,3% та у 2023 р. – 100%.

Слід відмітити, що незначну тенденцію до росту демонструє і частка вікової категорії осіб 30-50 рр.: 2018 р. – 50,1%, 2019 р. – 52,5%, 2020 р. – 53,8%, 2021 р. – 52,1%, 2022 р. – 54,2% та 2023 р. – 54,6%.

Висновки. Виявлене співвідношення чоловічої та жіночої злочинності за період 2013 – 2023 рр. дозволяє зробити висновки, що в цілому аналізовані кримінальні правопорушення у всіх його проявах вчиняються переважно чоловіками: 98,6% проти 1,4%. Водночас, слід відмітити істотне зростання частки жінок серед засуджених за безгосподарське використання земель за останні чотири роки. Так, у 2020 р. вона склала 14,8% (4 особи), у 2021 р. – 13,6% (3 особи), у 2022 р. – 11,8% (2 особи) та у 2023 р. – 41,7% (5 осіб). При чому 5 жінок, засуджених у 2023 р. за ст. 254 КК України становлять 31,25% всіх жінок, засуджених за кримінальні правопорушення проти довкілля у цьому році.

З 2018 р. існує тренд на загальне підвищення віку осіб, засуджених за вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля, що відповідає загальнонаціональному тренду на збільшення частки засуджених осіб віком понад 30 років щодо всієї сукупності засуджених. Такі показники можна пояснити загальним старінням населення, виїздом великої кількості громадян молодого віку за кордон, зменшенням популярності кримінальних практик, що призводять до посягань на довкілля серед молоді тощо. Водночас, ці дані мають бути вказівкою на те, що запобіжні заходи поступово слід переорієнтувати і на осіб віком понад 50 років.

Список використаної літератури:

1. Шалай А.М. Статеві-вікова характеристика осіб, які вчиняють контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин

та їх аналогів чи прекурсорів. *Порівняльно-аналітичне право – електронне фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. Випуск №3, 2020. С. 44-52.

2. Кримінологія : підручник [Текст] / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
3. Гаргат-Українчук О.М. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного Університету. Серія Право*. 2014. Випуск 25. С.189-191.
4. Белікова А. Основні причини та умови жіночої злочинності *Юридичний журнал*. 2016. № 1/2. С. 116–118.
5. Хашев В.Г. Окремі аспекти кримінологічної характеристики жіночої злочинності. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (11 бер. 2022 р., м. Дніпро) Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 340-342.
6. Корнякова Т.В. Кримінологічні засади запобігання органами прокуратури злочинам проти довкілля: монографія. Київ: Ін Юре, 2011. 408 с.
7. Турлова Ю. А. Протидія екологічній злочинності в Україні: кримінологічні та кримінально-правові засади : дис. на здобуття наук. ступ. док. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 485 с.
8. Чаплик М.М. Тенденції жіночої злочинності в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Соціологія*. 2012. Т. 201, вип. 189. С. 114–118.
9. Заїчко О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання незаконній порубці лісу : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Нац. акад. правових наук України, Наук.-дослід. ін-т вивчення проблем злочинності ім. В. В. Сташиса. Харків, 2019. 20 с.
10. Доброрез І.О. Кримінологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (за матеріалами Автономної Республіки Крим): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 242 с.

11. Гумін О.М., Колб О.Г. Про деякі кримінологічно значущі ознаки злочинів проти довкілля. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Серія ПРАВО. Випуск 60. С. 147-150.
12. Карчевський, М (2024) Протидія злочинності в Україні : інфорграфіка (2013-2024) : інтерактивний довідник. URL : <https://karchevskiy.com/i-dovidnyk/>
13. Максименцев М.Г. Кримінологічні засади протидії злочинності у сфері надрокористування: автореф. дис. ... доктора. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2019. 39 с.

Chernysh M.O. Gender and age characteristics of persons who commit criminal offences against the environment

Criminal offenses against the environment violate public relations in the field of protection of the constitutional right of citizens to a safe environment. In addition, they have a negative impact on the sphere of protection, rational use, preservation and restoration of natural resources, ensuring environmental safety, minimizing and eliminating the negative impact of human activity on nature, protecting the genetic fund of living organisms, landscapes, natural complexes, unique territories and natural objects of historical and cultural value.

Today, domestic and international regulatory documents do not contain a single, generally recognized definition of the right to a healthy environment. Conditionally, this right can be presented as a set of objective and subjective components. Objective components include clean, safe for human health air; safe and stable climate; access to clean, safe for human health drinking water; healthy and sustainable grown product; non-toxic environments for living, working, studying and playing; healthy and rich biodiversity. The subjective component of this right includes the rights to access information, the right to participate in decision-making and access to justice, effective legal remedies, including the safe exercise of these rights without repression and revenge.

The article examines certain components of the criminological characteristics of persons who commit criminal offenses against the environment in Ukraine, namely their gender and age characteristics. It was found that, in general, the analyzed criminal offenses in all their manifestations are committed mainly by men: 98.6% versus 1.4%. At the same time, there has been a significant increase in the share of women among those convicted of mismanagement of land over the past four years. Thus, in 2020 it amounted to 14.8% (4 persons), in 2021 – 13.6% (3 persons), in 2022 – 11.8% (2 persons) and in 2023 – 41.7% (5 people).

It was found that since 2018 there has been a trend towards a general increase in the age of persons convicted of criminal offenses against the environment, which corresponds to the national trend towards an increase in the share of convicted persons over 30 years of age in relation to the entire population of convicted persons. Such indicators are explained by the general aging of the population, the departure of a large number of young citizens abroad, the decrease in the popularity of criminal practices that lead to environmental violations among young people, etc.

Key words: *criminological characteristics of a person, socio-demographic characteristics of a criminal offender, gender characteristics of persons who commit criminal offenses against the environment, age characteristics of persons who commit criminal offenses against the environment.*